

ЕКОНОМІЧНА ТА ПРАВОВА СУТНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

Чуніхіна Марина Олександрівна

Науковий керівник доц. Сидоренко О.М.

**Харківський навчально-науковий інститут Державного вищого
навчального закладу «Університет банківської справи»**

Актуальність теми. Однією з основних умов і факторів забезпечення фінансової стабільності виступає ефективне державне управління, найважливішими інструментами якого є банківське регулювання і банківський нагляд.

Постановка проблеми. Нові виклики сучасності ставлять перед системою банківського нагляду нові та складніші завдання, що потребують негайного вирішення. Особливо це стосується вітчизняної системи банківського нагляду, яка зазнала значних потрясінь протягом останніх років. А тому існуючі теоретико-методологічні та практичні підвалини здійснення нагляду за діяльністю банківських установ в Україні вимагають масштабного перегляду та внесення відповідних корекцій і правок.

Основний матеріал дослідження. Банківське регулювання виникло в результаті необхідності участі центральних банків у забезпеченні фінансової стабільності в державі. Як правило, центральний банк відповідає за регулювання комерційних банків, і банківський нагляд є обов'язковою складовою державного регулювання діяльності банків.

Потреба в інституті банківського нагляду виникла внаслідок особливої соціальної значущості і відповідальності банків перед суспільством [1, с. 704-708].

Розглядаючи економічну та правову сутність поняття «банківський нагляд» варто зазначити, що серед науковців відсутній єдиний підхід до розуміння цього поняття. Так, деякі економісти (О. Любунь, О. Орлюк) розглядають банківський нагляд як регулятивну систему економічних і правових заходів, що їх здійснюють органи державної влади (або їх уповноважені представники) для забезпечення стабільності, безпеки та ефективності банківського сектору шляхом розумного, виваженого обмеження ризиків у банківській діяльності, а також створення резервів, достатніх для компенсації можливих втрат [2, с. 208; 3, с. 148-152].

В свою чергу, інші науковці, серед яких В. Міщенко [4, с. 48], М. Пуховкіна [5, с. 205], В. Грушко [6, с. 11] та інші, визначають банківський нагляд як моніторинг процесів, що відбуваються в банківській системі на різних стадіях функціонування банків – від моменту їх створення до моменту ліквідації. В інших випадках банківський нагляд розглядають як

виявлення правопорушень та запобігання їм, з'ясування того, наскільки діяльність підконтрольних об'єктів відповідає встановленим правилам.

Узагальнення підходів до розуміння сутності банківського нагляду наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до розуміння сутності поняття «банківський нагляд»

Автор	Визначення поняття
О. Любунь, О. Орлюк [2, 3]	регулятивна система економічних і правових заходів, що їх здійснюють органи державної влади (або їх уповноважені представники) для забезпечення стабільності, безпеки та ефективності банківського сектору шляхом розумного, вираженого обмеження ризиків у банківській діяльності, а також створення резервів, достатніх для компенсації можливих втрат
В. Міщенко, М. Пуховкіна, В. Грушко [4, 5, 6]	моніторинг процесів, що відбуваються в банківській системі на різних стадіях функціонування банків – від моменту їх створення до моменту ліквідації, а також застосування щодо банків певних коригувальних заходів і засобів примусового впливу з метою регулювання їхньої діяльності
В.В. Костенко [1]	виявлення правопорушень та запобігання їм, з'ясування того, наскільки діяльність підконтрольних об'єктів відповідає встановленим правилам
Л. Кльоба [7]	функція уповноважених органів, які коригують роботу банківських установ відповідно до законодавчо-нормативних норм і правил, а також певною мірою займаються нормотворчістю
Т. Гудзь [8]	банківський нагляд є контролером за дотриманням банками «правил гри», встановлених банківським регулюванням
А.В. Соловаров [9]	«банківський нагляд» є самостійною частиною «державного регулювання банківського сектору», як і такі його вагомні складові, як «банківське регулювання» та «банківський контроль».
Закон України «Про Національний банк України»	під банківським наглядом розуміється «система контролю та активних упорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких Національний банк України здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку»
«Gablens Bank-Lexikon» [1]	діяльність у рамках загального моніторингу національної економіки з боку державних установ з метою поточного спостереження за банками з моменту їх заснування та, за потреби, впливу на них (німецький довідник з банківської справи)
The New Palgrave Dictionary of Money & Finance [1]	банківський нагляд опікується банківською безпекою та захистом вкладників (словник грошей та фінансів)
Enzyklopädisches Lexikon des Geld-, Bank, und Börsenwesens [1]	банківський нагляд трактується як окрема гілка нагляду над економікою, визначається як державна діяльність, що забезпечує відповідність самовідповідальної участі банків у комерційних операціях існуючим правовим положенням, які створені у загальносуспільних інтересах (німецький енциклопедичний довідник з грошових, банківських і біржових питань)

Беручи до уваги змістовність та спектр охоплення визначення поняття «банківський нагляд», більш точним можна вважати тлумачення

О. Барановського, який докладно констатує, що банківський нагляд – це сфера діяльності центрального банку чи іншого уповноваженого державного органу, а також наглядових рад та структурних підрозділів окремих банківських установ, що базується на глибокому аналізі внутрішніх і зовнішніх чинників уразливості банківської системи й спрямована на запобігання дестабілізуючим тенденціям у банківській системі загалом та в окремих банках, що передбачає забезпечення постійного нагляду за дотриманням банками чинного законодавства й підзаконних актів, обов'язкових нормативів, стандартів, правил і керівних принципів; недопущення відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом; вжиття до порушників встановлених санкцій [10].

Висновки. Отже, банківський нагляд – це вид публічно-правової діяльності, основною метою якої є підтримка стабільності і розвиток банківської системи країни і захист інтересів вкладників і кредиторів.

Список використаних джерел

1. Костенко В.В. Теоретичні аспекти банківського нагляду в Україні: сутність та його види / В.В. Костенко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №7. – С. 704-708.
2. Любунь О.С., Любун В.С., Іванець І.В. Національний Банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності / О.С. Любунь, В.С. Любун, І.В. Іванець. – Київ: Центр навч. л-ри Ун-т екон. та права «КРОК», 2004. – 351 с.
3. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації / О.П. Орлюк. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.
4. Міщенко В.І. Банківський нагляд: навчальний посібник / В.І. Міщенко, А.П. Яценюк, В.В. Коваленко. – К.: Знання, 2004. – 406 с.
5. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету: монографія / О. Хаб'юк. – Івано-Франківськ: ОППО; Снятин: ПрутПринт, 2008. – 260 с.
6. Грушко В.І. Банківський нагляд: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.І. Грушко, С.М. Лаптев, О.С. Любунь, К.Є. Раєвський. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 264 с.
7. Кльоба Л. Г. Регулювання банківської інвестиційної діяльності / Л. Г. Кльоба // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.2. – С. 219-226
8. Гудзь Т. П. Банківський нагляд: навч. посіб. / Т. П. Гудзь. – К.: Ліра-К. – 2008. – 380 с.
9. Соловаров А.В. Деякі аспекти банківського нагляду як інструменту впливу центрального банку / А.В. Соловаров // «Молодий вчений». – 2015. – №1 (16). – С. 74-78.
10. Розвиток банківської системи України / за ред. д-ра екон. наук О. І. Барановського. – К.: Ін-т економіки та прогнозування, 2008. – 584 с.